

vojvodine Kranjske. Z nekaj stavki seznanjeni avtor bralce z zgodovino Ljubljane ter navede Valvasorjevo poročilo skupaj z bakrorezom, na katerem dva putta držita grb: na vrhu trdnjavskega stolpa sedi zmaj. Podobno kakor naj bi bil celovški zmaj v zvezi z močvirjem na južni strani mesta, tako – domneva avtor – bi moglo biti tudi ljubljansko barje vzrok za sprejetje zmaja v mestni grb.

Na koncu svojega članka opozori avtor na članek Iv. Grafenauerja, Zmaj iz petelinjega jajca (obj. SAZU 1956), in na zanimivo podrobnost, da je pivovarna Union uporabila zmaja iz mestnega grba na svojih reklamnih etiketah in podstavkih za kozarce. Skoraj odveč je omeniti, da je članek podprt z izčrpnimi opombami, ki navajajo vso dosegljivo literaturo v zvezi z ljubljanskim zmajskim grbom.

Zmaga Kumer

LEOPOLD KRETZENBACHER, Jonas, »Prophet« wider seinen Willen, ruht aus unter einer Rizinus-Staude. Zur Wandmalerei in der »Alten Apotheke« in Olimje bei Podčetrtek (ehemals Windisch-Landsberg) in der historischen Untersteiermark, v: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde, Bd. 54/103, Wien 2000, str. 37–54

Avtor, ki je v mnogih svojih delih upošteval slovensko narodopisno izročilo in Slovenijo dobro pozna, je tudi tokrat segel po temo za svojo razpravo na slovensko območje. Kakor pove na začetku, ga je v 80. letih pot zanesla v Olimje in mu tam v stari lekarni zbudila zanimanje Lerchingerjeva freska, ki predstavlja preroka Jona, počivajočega (ali spečega?) v senci »nenavadnega drevesa«. Za bralce avstrijskega narodopisnega časopisa se je avtorju zdelo potrebno pojasniti, kje je Olimje, da je bil tam najprej pavlinski samostan, pod Jožefom II. razpuščen, dolgo obdobje zapuščen, zdaj pa obnovljen in v posesti minoritov. V opombi navaja literaturo o samostanu vse do najnovejših del. Za tiste, ki jim je sv. pismo tuj svet, pa povzame svetopisemsko zgodbo o preroku Jonu, poslanem oznanjat pokoro v mesto Ninive.

V Jonovi zgodbi je zanimiva podrobnost, ki je delala preglavice prevajalcem sv. pisma, namreč kako imenovati rastlino, ki jo Septuaginta (grški prevod Stare zaveze) imenuje »to keetos«. V zgodbi je to nekaj hitro rastočega, da more že po eni noči delati senco, enako hitro pa tudi usahne, ko ji črv spodje korenino. Tu avtor navaja razne poskuse poimenovanja. Luter je v svojem prevodu biblije rastlino imenoval »Kürbis« (= buča), Zwingli se je odločil za ricinus in to je ostalo tudi v najnovejših izdajah nemške biblije. Dalmatin je bil za slovenski prevod v zadregi in si je skušal pomagati tako, da je ob glasovni naslonitvi na nem. Busch (= grm) uporabil slov. buča, kar ustreza Lutrovemu »Kürbis«.

Avtor upošteva tudi razne upodobitve Jona v senci in tu je spet nova težava, katero rastlino predstavlja upodobitev. Na nekaterih primerih, npr. na mozaiku v Ogleju, je res neke vrste buča, na sliki iz 4. stol. v Rimu pa naj bi Jona ležal v senci ricinusovega grma. Na Lerchingerjevi sliki v Olimju, ki jo avtor navaja na 39. strani svoje razprave, dela Jonu senco neka rastlina z velikimi listi in okroglimi sadeži, podobna upodobitvi v srednjeveškem rokopisnem kodeksu in predstavlja vrsto melon iz Indije in Palestine. Obiskovalcu Olimja, ki ogleduje slike znamenitih zdravnikov iz antike in srednjega veka, se vsiljuje vprašanje, zakaj je slikar uvrstil mednje tudi Jona in od kod mu tista melona. Rešitev vprašanja se še naprej zastavlja raziskovalcem.

Zmaga Kumer

HANS M. TUSCHAR, Kunst am Rande / Umetnost z roba. Volkstümliche Bilder und Tafeln in Südkärnten. Ljudska umetnost na južnem Koroškem, slike in tablice (izdajatelj: Krščanska kulturna zveza) založnik: Mohorjeva založba / Hermagoras. Celovec–Ljubljana–Dunaj, 2000. 147 str., slike

Od nekdanj so ljudje na različne načine zaznamovali mesta usodnih dogodkov: iz kamna so sezidali kapelico, postavili križ ali leseno tablo, z nekaj besedami ali s sliko opisali dogodek. Današnjim križem in kamnitim ploščam ob krvavih avtomobilskih cestah ni treba pojasniti: govorijo brez besed.

Hans Tuschar, tehnik po stroki, sicer pa velik ljubitelj planin in gorski vodnik, se je po mnogih letih vrnil na Koroško in na svojih poteh opazil, da drug za drugim izginjajo in propadajo prav tista znamenja, ki so tako tipično koroška in jih je pred leti še lahko ujel v svoj objektiv. Ni mu bilo vseeno: nekaj primerkov te ljudske umetnosti je sam obnovil, druge ohranil na fotografijah in jih v knjigi ponudil Krščanski kulturni zvezi oz. celovski Mohorjevi založbi.

Umetnost z roba je imenoval svojo knjižico. Za tak naslov ga je nagovorilo več stvari: spominske table, znamenja, pomniki stojijo *ob robu poti* ali v njeni bližini, ustvarila jih je nespretna, »nebogljena« roka v spomin na en ali drug dogodek iz usod preprostih ljudi, torej *ljudi z roba družbenega življenja*. Za nas pa, ki ob takem znamenju postojimo, pa so priče nekega resničnega, čeprav oddaljenega minljivega časa.

Ko listam po mikavni knjižici in vedno znova odkrivam detajle ljudskega izražanja v sliki, se sprašujem, kje neki so končala podobna znamenja, spominske table, votivne slike na naših, z državno mejo obdanih tleh. Tu ne mislim na tiste podobe, ki jih hvaležni verniki še vedno darujejo iz zaobljube, v zahvalo za rešitev in jih vidimo v mnogih slovenskih romarskih cerkvah. Te slike so ohranjene, zanje so poskrbeli skrbniki teh cerkva. Znamenja širom